

Study Circle Career Development Institute

महिला व बालविकास आयुक्तालय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील समाजकल्याण आयुक्तालय – अंतर्गत विविध अधिकाऱ्यांच्या भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्त अशा मागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रहांचे संकलन

सरळ सेवा भरती परीक्षा तयारी व मार्गदर्शन

(१९) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे

सरळ सेवा भरती परीक्षा तयारी व मार्गदर्शन

महिला व बालविकास आयुक्तालय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील समाजकल्याण आयुक्तालय – अंतर्गत विविध अधिकाऱ्यांच्या भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्त अशा मागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रहांचे संकलन

- * सूचना : खालील परीक्षामध्ये विचारल्या गेलेल्या प्रश्नांची सुधारित अभ्यासक्रमातील घटक आणि उपघटकनिहाय परीक्षाभिमुख मांडणी केलेली आहे –

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी परीक्षा (२००२-१८)

- १) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ६ जानेवारी, २००२
- २) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २९ फेब्रुवारी २००४
- ३) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, २० जून २००४
- ४) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, १८ जुलै २०१०
- ५) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ३ ऑक्टोबर २०१०
- ६) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१२
- ७) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २४ जानेवारी २०१६
- ८) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २३ डिसेंबर २०१८

समाजकल्याण अधिकारी परीक्षा (१९९७-२०१३)

- १) समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, २ फेब्रुवारी १९९७
- २) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २००६
- ३) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ जून २००९
- ४) गृहप्रमुख, शासकीय मागासवर्गीय वसतिगृह सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१०
- ५) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, २० जानेवारी २०१३
- ६) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी व तत्सम पद, ९ जून २०१३

सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी परीक्षा (२००१-१५)

- १) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा डिसेंबर, २००१
- २) सहायक प्रकल्प अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जानेवारी २०१०
- ३) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा ३ ऑक्टोबर २०१५

शालेय शिक्षण व क्रीडा अधिकारी/अधीक्षक परीक्षा (२०००-१७)

- १) तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २०००
- २) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २००२
- ३) शिक्षण अधिकारी १८ जानेवारी, २००४
- ४) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ८ फेब्रुवारी २००९
- ५) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जुलै २०११
- ६) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २०१३

- ७) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ३१ मार्च २०१४
- ८) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७
- ९) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७

(१) महिला व बालविकास आयुक्तालय मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षा

महिला व बालविकास आयुक्तालयातील अधिकारी भरती परीक्षा

- १) जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी
- २) बालविकास प्रकल्प अधिकारी ग्रामीण (आयसीडीएस आयुक्तालय)
- ३) अधीक्षक/निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था
- ४) रचना व कार्यपद्धती अधिकारी
- ५) अधिव्याख्याता
- ६) सांख्यिकी अधिकारी

पेपर १ : मराठी, इंग्रजी, सामान्यज्ञान, निवडक कायदे व संस्था (१०० प्रश्न, २०० गुण)

(१) मराठी

- १) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह
- २) वाक्यरचना
- ३) व्याकरण
- ४) म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग
- ५) उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे

(२) इंग्रजी

- 6) Common Vocabulary
- 7) Sentence structure
- 8) Grammar
- 9) Use of Idioms and phrases & their meaning
- 10) Comprehension of passage

(३) सामान्यज्ञान

- ११) महाराष्ट्राचा इतिहास
- १२) महाराष्ट्राचा भूगोल
- १३) गणित
- १४) बुद्धिमत्ता चाचणी
- १५) चालू घडामोडी - जागतिक तसेच भारतातील चालू घडामोडी - राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, इत्यादी

(४) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे, संस्था, इ.

- १६) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- १७) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग यांचेकरिता आरक्षण) अधिनियम, २००१ (महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम क्र. ८/२००४)
- १८) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ (सेवा हमी कायदा)
- १९) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन व शासकीय कार्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५

- २०) शासनाची विधीविषयक कामकाज चालविण्याची नियमावली, १९८४ (नियम क्रमांक ९२ व १०९)
- २१) राज्य महिला आयोग / महिला आर्थिक विकास महामंडळ
- २२) मानवी हक्क आयोग
- २३) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग

पेपर क्रमांक - २ : पदाच्या कर्तव्यासाठी आवश्यक ज्ञान (१०० प्रश्न, २०० गुण)

*** भारताचे संविधान, संसद व विधीमंडळ कामकाज व समित्या /१५**

- (१) भारताचे संविधान (सेवाविषयक बाबी व शिक्षणासंबंधित कलमे), संसद व विधीमंडळ कामकाज व विविध समित्या/१५

*** प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश /५०**

- (२) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१ /५
- (३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ /५
- (४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ /५
- (५) महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेतर सेवा, निलंबन काळातील प्रदाने) नियम, १९८१ /५
- (६) महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१ /५
- (७) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम, १९८१ /५
- (८) महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२ /५
- (९) महाराष्ट्र नागरी सेवा (अंशराशीकरण) नियम, १९८४ /५
- (१०) मुंबई नागरी सेवा (प्रवासभत्ता) नियम, १९५९ /५
- (११) विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका /५

*** महिला व बालविकास विभाग, एकात्मिक बालविकास सेवा योजना आयुक्तालय**

- (१२) महिला व बालविकास विभागांतर्गत अंमलबजावणी करण्यात येत असलेले कायदे व योजना/१५
- (१३) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८/५
- (१४) एकात्मिक बालविकास सेवा योजना आयुक्तालयांतर्गत अंमलबजावणी करण्यात येत असलेल्या योजना /१५

(२) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय

तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा

चाळणी परीक्षा प्रश्नपत्रिका (१०० प्रश्न, २०० गुण)

- १) राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी
- २) भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
- ३) **भारत व महाराष्ट्र** - राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज, माहिती अधिकार कायदा
- ४) **भारतीय अर्थव्यवस्था व खालील बाबीशी निगडित मुद्दे -**
 - १) नियोजन
 - २) संसाधनांचे एकत्रीकरण
 - ३) वृद्धी व विकास
 - ४) रोजगार
 - ५) सर्वसमावेशक वाढ व त्यापासून निर्माण होणारे प्रश्न
- ५) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान
- ६) महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह

- ७) **क्रीडा** - आंतरराष्ट्रीय महत्वाच्या क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंनी विविध स्पर्धांमध्ये नोंदविलेले विक्रम, नामवंत खेळाडूंची आत्मचरित्रे, केंद्र व राज्यशासनाच्या क्रीडाविषयक योजना, केंद्र व राज्यशासनाचे क्रीडाविषयक पुरस्कार, क्रीडाविषयक नियम, क्रीडा स्पर्धांमधील विविध बाबी व उदभवणारी परिस्थिती
- ८) **बुद्धिमत्ता चाचणी** - अंकगणित, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, सरासरी, दशांश अपूर्णांक व बुद्ध्यांक मापन

(३) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील

समाजकल्याण आयुक्तालयातील अधिकारी भरती अभ्यासक्रम

- १) सहायक आयुक्त, समाजकल्याण व तत्सम, गट-अ
- २) समाजकल्याण अधिकारी, गट-ब
- ३) गृहप्रमुख, गट-ब

चाळणी परीक्षा प्रश्नपत्रिका

(१) समाजकल्याण -

- १) समाजकार्य - इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र
- २) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्व विकास - व्यक्तिमत्व व सामाजिकरण
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना - कारणे, वंचितांच्या (स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व सामाजिक कायदे
- ४) समाजकल्याण प्रशासन - राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील धोरणे, शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा.
- ५) सामाजिक सुरक्षा कायदे - (पीसीआर, पीओए, बालकामगार)
- ६) सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(२) सामान्य अध्ययन -

- ७) इतिहास
- ८) भूगोल, लोकसमुदाय व पर्यावरण
- ९) राज्यव्यवस्था, शासन, राजनीती व स्थानिक प्रशासन
- १०) अर्थव्यवस्था
- ११) विज्ञान
- १२) चालू घडामोडी

(३) गृहप्रमुख पद -

- १३) अध्यापन अभियोग्यता
- १४) संशोधन अभियोग्यता
- १५) वाचन आकलन, आधारसामग्री अर्थउकल
- १६) संप्रेषण, माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान
- १७) उच्च शिक्षण पद्धती
- १८) गृहविज्ञान - पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न
- १९) प्रशासकीय नियम व सुविधा - वसतिगृहांचे उद्देश, प्रशासकीय जबाबदारी, आर्थिक बाबी, सोयीसुविधा पुरवठा, पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन
- २०) मानसिक, बौद्धिक, व्यक्तिमत्व व कौशल्य विकासातील भूमिका, नवीन उपक्रम

(४) बुद्धिमापन विषयक प्रश्न -

परीक्षाभिमुख तयारीसाठी अभ्यासघटकांचे वर्गीकरण

* सुधारित अभ्यासक्रमातील घटक आणि उपघटकांची मागील २६ परीक्षातील प्रश्नांशी सांगड घातल्यास चाळणी परीक्षेची तयारी करताना त्याचे आपणास पुढील विभाग करता येतात. आपणास जी परीक्षा द्यावयाची आहे त्याशी संबंधित घटक आणि उपघटकांचा परीक्षाभिमुख अभ्यास करणे सोपे जावे या हेतूने सदर वर्गीकरण निश्चितच उपयुक्त आणि मार्गदर्शक ठरू शकते -

- १) इतिहास - भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
- २) भूगोल - महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह
- ३) राजकीय व्यवस्था - राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज
- ४) भारतीय अर्थव्यवस्था
- ५) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान
- ६) राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी
- ७) लोकसमुदाय व पर्यावरण
- ८) बुद्धिमत्ता चाचणी व गणित
- ९) मराठी - सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाकप्रचार, उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
- १०) इंग्रजी - Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Idioms and phrases, Comprehension
- ११) समाजकार्य व सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका
- १२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास - मानव विकास, व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
- १३) बालकांचा शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक विकास
- १४) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- १५) महिला व बालविकास विभागाच्या योजना
- १६) एकात्मिक बालविकास आयुक्तालयाच्या योजना
- १७) समाजकल्याण प्रशासन - गृहप्रमुखाची प्रशासकीय जबाबदारी, अधिकार व कार्ये
- १८) शासनाशी संबंधित निवडक संस्था व आयोग - केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग, राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, राज्य महिला आयोग, महिला आर्थिक विकास महामंडळ
- १९) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे - पेपर १ व २ मधील कायदे, प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश, महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे, सामाजिक सुरक्षा कायदे, महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
- २०) गृहविज्ञान - पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न
- २१) अध्यापन अभियोग्यता
- २२) क्रीडाविज्ञान आणि शारीरिक शिक्षण
- २३) उच्च शिक्षण पद्धती
- २४) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान
- २५) संप्रेषण
- २६) संशोधन अभियोग्यता
- २७) आधारसामग्री अर्थउकल

- * महत्त्वाची सूचना : वरील नमूद सर्वच्या सर्व घटक आणि उपघटकांची तयारी करणे अनिवार्य नसून आपण जी चाळणी परीक्षा देत असाल त्यास संबंधित व पूरक असणाऱ्या निवडक घटकांचाच अभ्यास करावा.

महत्त्वाचे मुद्दे

- (१) इतिहास – भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
- (२) भूगोल – महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह
- (३) राजकीय व्यवस्था – भारत व महाराष्ट्र – राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज
- (४) भारतीय अर्थव्यवस्था – पुढील बाबीशी निगडीत मुद्दे – नियोजन, संसाधनांचे एकत्रीकरण, वृद्धी व विकास, रोजगार, सर्वसमावेशक वाढ व त्यापासून निर्माण होणारे प्रश्न
- (५) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान
- (६) राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी – राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, इत्यादी
- (७) लोकसमुदाय व पर्यावरण – लोकसमुदाय आणि पर्यावरण आंतरक्रिया, प्रदूषणाचे स्रोत, प्रदूषणाचे घटक आणि त्यांचा मानवी जीवनावरील परिणाम, नैसर्गिक व ऊर्जा साधनसंपत्तीचे शोषण, नैसर्गिक आपत्ती आणि ती कमी करण्यासाठी उपाययोजना
- (८) बुद्धिमत्ता चाचणी व गणित – अंकगणित, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, सरासरी, दशांश अपूर्णाक व बुद्ध्यांक मापन
- (९) मराठी – सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग, उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
- (१०) इंग्रजी – Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning, Comprehension of passage
- (११) समाजकार्य व सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका
 - १) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान
 - २) समाजशास्त्र व मानसशास्त्र
 - ३) सामाजिक अर्थशास्त्र
 - ४) सामाजिक समस्या ओळखण्यात व समुचित धोरणाचा विकास करण्यात समाज कार्यकर्त्यांची भूमिका
 - ५) समाजकल्याणात स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(१२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास

* मानव विकास -

- १) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास
- २) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत
- ३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन
- ४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल
- ५) महिलांचा अभ्यास, कुटुंब कल्याण कार्यक्रम - सद्यःकालीन दृष्टिकोन

* व्यक्तिमत्त्व व सामाजिकरण -

- १) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन
- २) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता
- ३) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण
- ४) विशेष गरजा असलेली बालके - मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम
- ५) धोका असलेली बालके - बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी असलेली बालके

(१३) बालकांचा शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक विकास

- १) बाल विकास तत्त्वे व टप्पे आयुर्मान विकास
- २) मानव विकास व वर्तन यांचे सिद्धांत
- ३) मानसिक व बौद्धिक विकास - बुद्ध्यांक, भावनांक
- ४) आयक्यू व इक्यूची व्यक्तिमत्त्व व कौशल्य विकासातील भूमिका
- ५) बाल संगोपन
- ६) बाल्यावस्थापूर्व घ्यावयाची काळजी व विकास - नवीन दिसून येणारे कल, कार्यतंत्रे, संनियंत्रण व देखभाल
- ७) बाल्यावस्थेतील व पौंगडावस्थेतील विकासाच्या समस्या व अकार्यक्षमता मार्गदर्शन व समुपदेशन
- ८) प्रगत बाल अभ्यास पद्धती व बालकांच्या मूल्यमापनातील प्रगती

(१४) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना

- १) भारतीय सामाजिक समस्यांची संकल्पना व कारक घटक यांचे विश्लेषण
- २) भारतातील वंचितांच्या (कुटुंबे, स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व उपाययोजना
- ३) सामाजिक समस्यांच्या बाबतीतील हस्तक्षेप - सूक्ष्म व मोठ्या स्तरावरील शासनाचे व स्वयंसेवी प्रयत्न
- ४) मानसशास्त्र / शिक्षणशास्त्र - शैक्षणिक समस्या व उपाययोजना
- ५) आरोग्यविषयक समस्या व उपाययोजना

(१५) महिला व बालविकास विभागाच्या योजना

- १) महिला धोरण २००१
- २) महिलांच्या सुरक्षिततेसाठी महाराष्ट्र शासनाच्या योजना - मनोधैर्य
- ३) लैंगिक समानता व महिला हक्कांचे बळकटीकरण - माझी कन्या भाग्यश्री योजना, सुकन्या योजना
- ४) शैक्षणिक उपक्रम - मुलगी वाचवा मुलगी शिकवा, किशोरी शक्ती योजना, राजीव गांधी किशोरी सबलीकरण योजना, सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण पारितोषिक योजना, सावित्रीबाई फुले शिष्यवृत्ती
- ५) आरोग्यविषयक योजना - जननी सुरक्षा अभियान, प्रजनन व बाल आरोग्य कार्यक्रम
- ६) महिला आर्थिक सक्षमीकरण - महिला प्रशिक्षण केंद्र अनुदान, महिलांना स्वयंरोजगार अनुदान, सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजना

(१६) एकात्मिक बालविकास आयुक्तालयाच्या योजना

- १) एकात्मिक बालविकास सेवा योजनेचे लाभार्थी
- २) आयसीडीएस योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा
- ३) पूरक पोषण आहार
- ४) लसीकरण - ३ वर्षांपेक्षा कमी वयाची बालके, ३-६ वर्षाची बालके
- ५) आरोग्य तपासणी
- ६) संदर्भ आरोग्य सेवा
- ७) अनौपचारिक शालेयपूर्व शिक्षण
- ८) पोषण आणि आरोग्य शिक्षण
- ९) आरोग्य व स्वच्छता
- १०) गर्भवती व स्तनदामाता - टिटॅनसची लस, लोहयुक्त व जंतनाशक गोळ्या
- ११) वाढीवर देखरेख - हिमोग्लोबीन, बॉडीमास इंडेक्स तपासणी
- १२) जीवन कौशल्य - १५ ते ४५ वर्षांच्या महिला
- १३) व्यवसायिक प्रशिक्षण - ११ ते १८ वर्षांच्या किशोरी
- १४) कुपोषण मुक्तीसाठी ग्राम बाल विकास केंद्रे
- १५) बाल संगोपन योजना

(१७) समाजकल्याण प्रशासन

- १) सामाजिक न्याय खाते - रचना, विभाग, संचालनालये, आयुक्तालये
- २) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील शासकीय व स्वयंसेवी संस्था - रचना, कार्ये, भूमिका व धोरणे
- ३) शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा - कुटुंबे, स्त्रिया, युवक, वयोवृद्ध व मुले यांच्यासाठी
- ४) कुटुंबे, मुले, स्त्रिया, वयस्कर आणि विशेष गरजा असलेले लोक यांच्याबाबतीत समाज कार्याद्वारे हस्तक्षेप

* गृहप्रमुखाची प्रशासकीय जबाबदारी, अधिकार व कार्ये

- १) वसतिगृहांचे उद्देश, नियम व सुविधा पुरवठा
- २) गृहप्रमुखाची प्रशासकीय व आर्थिक जबाबदारी
- ३) पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन

(१८) शासनाशी संबंधित निवडक संस्था व आयोग -

- १) केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग
- २) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग
- ३) राज्य महिला आयोग
- ४) महिला आर्थिक विकास महामंडळ

* केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग

- १) मानवी हक्क आयोगाची निर्मिती, स्वरूप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
- २) केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोगाची रचना - अध्यक्ष, सदस्य - निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
- ३) आयोगाचे कामकाज - अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी
- ४) महाराष्ट्र मानवी हक्क आयोगाची महत्त्वाची कामगिरी व योगदान
- ५) मानवी हक्क आयोगाशी संबंधित महत्त्वाच्या बाबी

* **राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग**

- १) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची निर्मिती, स्वरूप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
- २) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची रचना - अध्यक्ष, सदस्य - निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
- ३) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाचे कामकाज - अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी
- ४) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची महत्त्वाची कामगिरी व योगदान
- ५) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाशी संबंधित महत्त्वाच्या बाबी

* **राज्य महिला आयोग**

- १) राज्य महिला आयोगाची निर्मिती, स्वरूप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
- २) राज्य महिला आयोगाची रचना - अध्यक्ष, सदस्य - निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
- ३) राज्य महिला आयोगाचे कामकाज - अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी

* **महिला आर्थिक विकास महामंडळ**

- १) महिला आर्थिक विकास महामंडळ - रचना, कार्ये, कामगिरी
- २) महिला आर्थिक विकास महामंडळाच्या योजना व योगदान

(१९) **शासनाशी संबंधित निवडक कायदे**

- १) पेपर १ मधील महत्त्वाचे कायदे
- २) महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे
- ३) सामाजिक सुरक्षा कायदे
- ४) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
- ५) प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश - पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे

* **पेपर - १ मधील महत्त्वाचे कायदे**

- १) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- २) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ (सेवा हमी कायदा)
- ३) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन व शासकीय कार्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५
- ४) शासनाची विधीविषयक कामकाज चालविण्याची नियमावली, १९८४

* **महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे**

- १) अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम १९५६
- २) हुंडा प्रतिबंध कायदा १९६१
- ३) वैद्यकीय गर्भपात अधिनियम १९७१
- ४) लिंग निदान प्रतिबंधक अधिनियम, गर्भधारणापूर्व व प्रसूतिपूर्व निदान तंत्र अधिनियम, १९९४
- ५) कौटुंबिक हिंसाचार पासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम कायदा २००५
- ६) लैंगिक हिंसा प्रतिबंध - पॉस्को, शक्ती कायदा
- ७) महिला कल्याणासाठीचे कायदे

* **सामाजिक सुरक्षा कायदे**

- १) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग यांचेकरिता आरक्षण) अधिनियम, २००१ (महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम क्र. ८/२००४)

- * महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
 - १) बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियमाचा उद्देश व गरज
 - २) बालन्याय अधिनियमातील महत्त्वाची कलमे व तरतुदी, शिक्षेची तरतूद
 - ३) बालन्याय अधिनियमाशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
 - ४) बालक हक्कांचा जाहीरनामा
 - ५) बालकामगार मुक्ती अभियान

- * प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश – पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे

- १) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१
- २) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९
- ३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९
- ४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेतर सेवा, निलंबन काळातील प्रदाने) नियम, १९८१
- ५) महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१
- ६) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम, १९८१
- ७) महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२
- ८) महाराष्ट्र नागरी सेवा (अंशराशीकरण) नियम, १९८४
- ९) मुंबई नागरी सेवा (प्रवासभत्ता) नियम, १९५९
- १०) विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका

(२०) गृहविज्ञान – पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न

- १) पोषक आहाराचे मूलघटक
- २) पोषक आहार विषयक जीव-रसायनशास्त्र
- ३) अन्नविषयक सूक्ष्मजीवशास्त्र
- ४) सार्वजनिक पोषक आहार
- ५) उपचारशास्त्रीय पोषक आहार

(२१) अध्यापन अभियोग्यता

- १) अध्यापनाचे स्वरूप, उद्दिष्टे, वैशिष्ट्ये, मूलभूत व आवश्यक बाबी
- २) अध्ययनकर्त्याची वैशिष्ट्ये
- ३) अध्यापनावर परिणाम करणारे घटक
- ४) अध्यापनाच्या पद्धती
- ५) अध्यापन साधने
- ६) मूल्यमापन पद्धती

(२२) क्रीडाविज्ञान आणि शारीरिक शिक्षण

- १) क्रीडाशास्त्र
- २) शारीरिक शिक्षण
- ३) क्रीडा मानसशास्त्र
- ४) क्रीडा प्रशिक्षण व मार्गदर्शन – प्रशिक्षण संस्था व क्रीडा विद्यापीठे
- ५) क्रीडा व्यवस्थापन – क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन, क्रीडा स्पर्धांमध्ये उदभवणारी परिस्थिती

(२३) उच्च शिक्षण पद्धती

- १) भारतातील उच्च शिक्षण व संशोधन संस्थांची संरचना
- २) औपचारिक व दूरशिक्षण
- ३) व्यावसायिक /तांत्रिक व सर्वसाधारण शिक्षण
- ४) मूल्य आधारित शिक्षण

(२४) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान

- १) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान - अर्थ, फायदे, तोटे व वापर
- २) सर्वसाधारण संक्षिप्त रूपे व परिभाषा
- ३) इंटरनेट व ई मेलचे मूलभूत आधार

(२५) संप्रेषण

- १) संप्रेषणाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये, टप्पे
- २) संप्रेषणाचे प्रकार
- ३) अवरोधक आणि परिणामकारक वर्ग संप्रेषण

(२६) संशोधन अभियोग्यता

- १) संशोधनाचा अर्थ, वैशिष्ट्ये आणि प्रकार
- २) संशोधनाचे टप्पे
- ३) संशोधनाच्या पद्धती, संशोधनाचे नीतिशास्त्र
- ४) शोधनिबंध, लेख, कार्यसत्र, चर्चासत्र, परिषद व परिसंवाद
- ५) प्रबंध लेखन त्याची वैशिष्ट्ये आणि रूपरेखा

(२७) आधारसामग्री अर्थउकल

- १) आधारसामग्रीचे स्रोत, संपादन आणि अर्थउकल
- २) संख्यात्मक व गुणात्मक आधारसामग्री
- ३) आधारसामग्रीचे आलेखीय प्रतिरूपण व प्रतिचित्रण

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी, समाजकल्याण अधिकारी, तालुका क्रीडा अधिकारी

चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्तमागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रह

(१९) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे

- १) पेपर १ मधील महत्वाचे कायदे
- २) महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे
- ३) सामाजिक सुरक्षा कायदे
- ४) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
- ५) प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश - पेपर २ मधील महत्वाचे कायदे

पेपर - १ मधील महत्वाचे कायदे

- १) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- २) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ (सेवा हमी कायदा)
- ३) महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५
- ४) शासनाची विधीविषयक कामकाज चालविण्याची नियमावली, १९८४
- ५) लोक विश्वस्त कायदा, १९५१
- ६) महात्मा गांधी तंटामुक्त गाव मोहीम, २००७
- ७) ग्राम न्यायालय कायदा, २००९

महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे

- १) अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम १९५६
- २) हुंडा प्रतिबंध कायदा १९६१
- ३) वैद्यकीय गर्भपात अधिनियम १९७१
- ४) लिंग निदान प्रतिबंधक अधिनियम, गर्भधारणापूर्व व प्रसूतिपूर्व निदान तंत्र अधिनियम, १९९४
- ५) कौटुंबिक हिंसाचार पासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम कायदा २००५
- ६) लैंगिक हिंसा प्रतिबंध - पॉस्को, शक्ती कायदा
- ७) महिला कल्याणासाठीचे कायदे
- ८) भारतीय सुधार शाळा कायदा, १८९७
- ९) बालविवाह प्रतिबंधक कायदा, १९२९
- १०) हिंदू वारसा कायदा, १९५६
- ११) अनैतिक व्यापार प्रतिबंध कायदा, १९५६
- १२) हिंदू दत्तक कायदा १९५६
- १३) बालमजुरी (प्रतिबंध व नियमन) कायदा, १९८६
- १४) बाल न्याय (काळजी व संरक्षण) अधिनियम (कायदा), १९८६
- १५) सती जाण्याच्या कृत्यास प्रतिबंध कायदा, १९८७

- १६) बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २०००
- १७) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९/२०११
- १८) द प्रोटेक्शन ऑफ चिल्ड्रेन अगेन्स्ट सेक्शुअल ऑफेन्सेस, २०१२
- १९) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८

सामाजिक सुरक्षा कायदे

- १) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग यांचेकरिता आरक्षण) अधिनियम, २००१ (महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम क्र. ८/२००४)
- २) कामगार नुकसानभरपाई कायदा, १९२३
- ३) फॅक्टरी ॲक्ट, १९४८
- ४) राज्य कामगार विमा कायदा, १९४८
- ५) नागरी हक्क संरक्षण कायदा, १९५५
- ६) वेठबिगारी (उच्चाटन) कायदा, १९७६
- ७) अनुसूचित जाती अनुसूचित जमाती वरील अत्याचारास प्रतिबंध कायदा, १९८९
- ८) 'महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा' (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेषमागास प्रवर्ग आणि इतर मागास प्रवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण) अधिनियम २००१
- ९) राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा, २००६
- १०) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा कायदा, २०१३

महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८

- १) बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियमाचा उद्देश व गरज
- २) बालन्याय अधिनियमातील महत्त्वाची कलमे व तरतुदी, शिक्षेची तरतूद
- ३) बालन्याय अधिनियमाशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) बालक हक्कांचा जाहीरनामा
- ५) बालकामगार मुक्ती अभियान

प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश – पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे

- १) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१
- २) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९
- ३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९
- ४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेतर सेवा, निलंबन काळातील प्रदाने) नियम, १९८१
- ५) महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१
- ६) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम, १९८१
- ७) महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२
- ८) महाराष्ट्र नागरी सेवा (अंशराशीकरण) नियम, १९८४
- ९) मुंबई नागरी सेवा (प्रवासभत्ता) नियम, १९५९
- १०) विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका
- ११) कोषागारातून रक्कम काढण्याविषयीचे नियम व वित्तीय औचित्याची सूत्रे मुंबई वित्तीय नियमावली, १९५९
- १२) महाराष्ट्र आकस्मिक खर्च नियम १९६५
- १३) महाराष्ट्र कोषागार नियम, १९६८

- १४) महाराष्ट्र शैक्षणिक परिसंस्था (व्यवस्थापन) अधिनियम, १९७६
- १५) महाराष्ट्र राज माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ विनियम, १९७७
- १६) महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) अधिनियम, १९७७
- १७) महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) नियम १९८१
- १८) महाराष्ट्र शैक्षणिक संस्था (कॅपिटेशन फी घेण्यास प्रतिबंध) अधिनियम १९८७
- १९) महाराष्ट्र शैक्षणिक संस्था (शुल्क विनियमन) अधिनियम, २०११
- २०) महाराष्ट्र स्वयं-अर्थसहाय्यित शाळा (स्थापना व विनियम) अधिनियम, २०१२

६) मानवी हक्क कायदे

- १) मानवी अधिकारांचा जागतिक जाहीरनामा, १९४८
- २) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम १९९३

७) इतर कायदे

- १) मुंबई भेसळ प्रतिबंधक कायदा, १९३०
- २) लाचलुचपत प्रतिबंध कायदा, १९८८

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी परीक्षा (२००२-१८)

- १) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ६ जानेवारी, २००२
- २) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २९ फेब्रुवारी २००४
- ३) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, २० जून २००४
- ४) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, १८ जुलै २०१०
- ५) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ३ ऑक्टोबर २०१०
- ६) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१२
- ७) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २४ जानेवारी २०१६
- ८) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २३ डिसेंबर २०१८

१) पेपर १ मधील महत्त्वाचे कायदे

- १) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ खालीलपैकी कोणत्या दृष्टीने गरजेचा आहे ?
 - १) लोकशाहीमध्ये माहितीगार नागरिक होण्यासाठी
 - २) माहितीत पारदर्शकता आणून कार्यशील लोकशाही बनविण्यासाठी
 - ३) भ्रष्टाचाराला आळा घालून, राज्य शासन व त्यांच्या यंत्रणांना जनतेला जाब देण्यास उत्तरदायी ठरविण्यासाठी
 - ४) वरील सर्वांसाठी
- २) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ नुसार माहिती अधिकाऱ्याने मागितलेली माहिती ही पुढील वेळेत दिली पाहिजे:
 - १) १५ दिवसात
 - २) ३० दिवसात
 - ३) ६० दिवसात
 - ४) वेळेची तरतूद नाही
- ३) महात्मा गांधी तंटामुक्त गाव मोहीम महाराष्ट्र राज्याच्या शासन निर्णयान्वये पासून सुरु करण्यात आली आहे ?
 - १) २६ जानेवारी २००९
 - २) १५ ऑगस्ट २००९
 - ३) २६ जानेवारी २००७
 - ४) १५ ऑगस्ट २००७

२) महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे

- १) भारतातील दत्तकविधान कायदा अन्य धर्मियांना लागू आहे हे विधान -
- १) चूक आहे
२) बरोबर आहे
३) गोंधळात टाकणारे आहे.
४) विचित्र आहे.
- २) हुंडा प्रतिबंधक कायद्यात दुरुस्ती करण्यात आल्यामुळे विशेष कोणता परिणाम दिसून आला -
- १) कायद्यातील परिवर्तनशीलता सिद्ध झाली.
२) हुंड्याची देवघेव करणारे अपराधी समजण्यात आले.
३) हुंडापद्धती शोषित असल्याचे घोषित करण्यात आले.
४) हुंडा प्रतिबंधक कायदा अधिक प्रभावी झाला.
- ३) वैद्यकीय गर्भपात कायदा, १९७१ नुसार गर्भपात गरोदरपणाच्या २० व्या आठवड्यात पुढील परिस्थितीत करता येतो -
- अ) प्राप्त परिस्थितीत गरोदरपणा धोकादायक वाटल्यास
ब) तिच्यावर बलात्कार झाला असेल किंवा कुटुंब नियोजन पद्धतीत अपयश किंवा चूक झाल्यास
क) गर्भाशयात असणाऱ्या बालकाला जन्मजात व्यंग आढळले तर
ड) गर्भवती माता एच.आय.व्ही. पॉझिटिव्ह असेल तर
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त अ व ब बरोबर
२) फक्त क बरोबर
३) फक्त अ बरोबर
४) सर्व अ, ब, क, ड बरोबर आहेत
- ४) वैद्यकीय गर्भपात अधिनियम, १९७१ (MTP Act) च्या अंतर्गत गर्भपात करण्यासाठी दोन प्रमाणित (Registered) डॉक्टरांच्या मताची गरज केव्हा असते.
- १) गर्भ ८ आठवडे ते २० आठवडे पर्यंत असताना.
२) जेव्हा गर्भाचे वय १२ आठवड्यापेक्षा जास्त पण २० आठवड्यापर्यंत असते तेव्हा.
३) गर्भ २० आठवड्याहून जास्त मोठा असतो.
४) कोणत्याही परिस्थितीत २ डॉक्टरांची गरज असतेच.
- ५) गर्भधारणापूर्व व प्रसूतिपूर्व निदान तंत्र अधिनियम, १९९४ च्या कलम २(जे) नुसार गर्भधारणापूर्व निदान पद्धतीचा अवलंब खालीलपैकी कोणावर केला जातो ?
- १) फक्त महिला
२) फक्त पुरुष
३) पुरुष किंवा महिला
४) सांगू शकत नाही
- ६) लिंग निदान प्रतिबंधक अधिनियम, गर्भधारणापूर्व व प्रसूतीपूर्व निदान तंत्र अधिनियम, १९९४ नुसार गुन्हा घडल्यास व गुन्हाकरिता विशिष्ट शिक्षेची तरतूद नसल्यास त्यास पुढील शिक्षा होईल :
- १) जन्मठेप
२) फाशी
३) तीन महिने कैद अथवा दंड अथवा दोन्ही
४) वरीलपैकी नाही

- ७) लिंग निदान चाचणी करून लिंग निवडण्यास बंदी आणि आनुवंशिक विकृती शोधण्यासाठी प्रसूतीपूर्व निदान तंत्रांचा वापर विनियमित करण्यासाठी पारित केलेल्या पी.एन.डी.टी. ॲक्ट (१९९४) अनुसार खालीलपैकी कोणती तरतूद केली आहे?
अ) प्रसूतीपूर्व लिंग निदानासंबंधी जाहिरात करण्यास मनाई
ब) पी.एन.डी.टी. ॲक्टमधील तरतुदींचे उल्लंघन करून वैद्यकीय व्यावसायिक/तांत्रिक सेवा पुरविण्यास मनाई
क) सदर कायद्यातील तरतुदींचा भंग करणाऱ्या कंपनीच्या प्रत्येक जबाबदार व्यक्तीस - संमती देणे, कट करणे, दुर्लक्ष करणे यासाठी खटल्यास सामोरे जावे लागेल.

ड) स्वेच्छेने लिंग निदान चाचणी करून घेणाऱ्या स्त्रीला उप-कलम २३ (३) लागू होत नाही.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (अ) २) फक्त (ब) ३) (अ), (ब) आणि (क) ४) फक्त (ड)

- ८) कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम, २००५ च्या कलम ८ ने च्या नियुक्तीची सोय केली आहे.
१) कार्यकारी अधिकारी २) आरक्षण अधिकारी ३) संरक्षण अधिकारी ४) दंडाधिकारी

- ९) कोणत्या आंतरराष्ट्रीय कराराचे महिलांच्या हक्कांच्या संरक्षणासंदर्भ अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.

- १) मानवी हक्कांचा जागतिक जाहीरनामा, १९४८
२) संयुक्त राष्ट्रसंघाचा विकासाच्या हक्कांचा जाहीरनामा, १९८६
३) स्त्रियांविरुद्ध होणारे सर्व प्रकारचे भेदभाव नष्ट करण्याचा करार, १९७९
४) वरीलपैकी नाही

- १०) अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम, १९५६ च्या कलम ४ नुसार कोणीही १८ वर्षे पूर्ण झालेली व्यक्ती अन्य कोणत्याही व्यक्तीच्या वेश्याव्यवसायाच्या उत्पन्नावर जगत असल्यास व असे उत्पन्न अज्ञानाच्या वेश्याव्यवसायातून मिळवित असल्यास खालीलपैकी किती वर्षांच्या कारावासाच्या शिक्षेची तरतूद आहे?

- १) २ ते ५ वर्षे २) ७ ते १० वर्षे ३) जन्मठेप ४) वरीलपैकी काहीही नाही

- ११) अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम, १९५६ नुसार कुंटनखाना चालविण्याकरिता जागा उपलब्ध करून दिल्यास पुढील शिक्षा होईल.

- १) दहा वर्षे कैद अथवा दंड २) एक ते तीन वर्षांपर्यंत कैद अथवा २ हजार रुपये दंड
३) पाच वर्षे कैद अथवा १० हजार रुपये दंड ४) सात वर्षे कैद अथवा ५ हजार रुपये दंड

- १२) महिलांचे कौटुंबिक हिंसाचारापासून संरक्षण अधिनियम, २००५ नुसार संरक्षण आदेशाचे उल्लंघन केल्यास पुढील शिक्षेची तरतूद आहे :

- १) एक वर्षे कैद अथवा दंड अथवा दोन्ही २) पाच वर्षे कैद अथवा दंड
३) सहा महिने कैद ४) केवळ दंड

- १३) हिंदू दत्तक कायदा १९५६ अन्वये दत्त घेणाऱ्या महिलेचे किमान वय आणि दत्तक जाणाऱ्या मुलाचे किंवा मुलीचे कमाल वय किती असते ?

- १) ३६ वर्ष आणि २१ वर्ष २) २१ वर्ष आणि १८ वर्ष ३) १५ वर्ष आणि १५ वर्ष ४) १८ वर्ष आणि १५ वर्ष

- १४) हुंडाविरोधी कायदा १९६१ मध्ये करण्यात आला व त्यात मध्ये सुधारणा करण्यात आली.

- १) १९९० २) १९८४ ३) १९८५ ४) १९८६

- १५) कौटुंबिक न्यायालयाबाबतचा कायदा कोणत्या साली पास करण्यात आला ?
१) १९५५ २) १९८४ ३) १९४५ ४) १९९४
- १६) भारतात पोटगीच्या कायद्याची निर्मिती इ.स. मध्ये झाली.
१) १९५५ २) १९५६ ३) १९५७ ४) १९५८
- १७) केंद्र सरकारने प्रसूतिपूर्व चिकित्सा तंत्र (नियमन आणि दुरुपयोग प्रतिबंध) १९९४ हा कायदा केव्हा अस्तित्वात आणला ?
१) १ जानेवारी १९९६ २) १५ जानेवारी १९९५ ३) ५ जानेवारी १९७५ ४) १ जानेवारी १९८७

३) सामाजिक सुरक्षा कायदे

- १) कामगार नुकसानभरपाई कायदा भारतात सर्वप्रथम पारित झाला ते वर्ष -
१) १९२१ २) १९२३ ३) १९५६ ४) १९४८
- २) "मुंबई भिक्षेकरी कायदा" कोणत्या साली संमत झाला ?
१) १९५५ २) १९४५ ३) १९६६ ४) १९५७

४) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८

- १) बाल न्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियम, २००० नुसार महाराष्ट्र राज्यात गठित राज्य सल्लागार मंडळाचे अध्यक्ष कोण असते ?
१) उच्च न्यायालयाचे सेवानिवृत्त न्यायाधीश किंवा सेवानिवृत्त सचिव
२) प्रधान सचिव, महिला व बाल विकास विभाग
३) बालमानसशास्त्रज्ञ तज्ज्ञ
४) बाल कल्याण क्षेत्रातील विख्यात सामाजिक कार्यकर्ता
- २) बाल न्याय कायदा १९८६ या हेतूने करण्यात आला :
अ) १८ वर्षाखालील मुलगा व १६ वर्षाखालील मुलगी हे बालक मानले जावे.
ब) मुलांचा शैक्षणिक व मानसिक विकास करणे.
क) मुलांचा भावनात्मक छळापासून बचाव करणे.
ड) मुलांचा शारीरिक दुरुपयोगापासून बचाव करणे.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (अ) २) (अ) आणि (ब) ३) (अ), (ब) आणि (क) ४) (अ), (क) आणि (ड)
- ३) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा : भारतीय घटनेने नुसार नमूद केले आहे की "१४ वर्षाखालील कोणत्याही बालकाला कुठल्याही कारखान्यात किंवा खाणीत कामासाठी नियुक्त करू नये किंवा कुठल्याही धोकादायक नोकरीत गुंतवणूक घेऊ नये" -
१) कलम २४ २) कलम १४ ३) कलम २२ ४) कलम २०
- ४) बालगुन्हेगारी संदर्भात सर्वप्रथम भारतीय सुधार कायदा पारित झालेले वर्ष -
१) १८५७ २) १८९७ ३) १८८५ ४) १८५८

- ५) बाल मजूर (बंदी आणि नियमन) कायदा साली मंजूर करण्यात आला.
१) १९८० या वर्षी २) १९८६ या वर्षी ३) १९६८ या वर्षी ४) १९६६ या वर्षी
- ६) बालकामगारांसाठी कायदे करण्याचे धोरण मध्ये ठरविण्यात आले.
१) १९८६ २) १९८७ ३) १९८८ ४) १९८९
- ७) बाल कामगार प्रथा निर्मूलन कायदा कोणत्या साली अस्तित्वात आला ?
१) इ. स. १९८८ २) इ. स. १९८७ ३) इ. स. १९८६ ४) इ. स. १९८४

५) प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश – पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे

- १) “भारताचा लाचलुचपत प्रतिबंध कायदा, १९८८” च्या अंतर्गत एखादा जनसेवक केव्हा गुन्हेगार ठरतो ?
अ) स्वतः समक्ष लाच घेण्याचा प्रयत्न करतो.
ब) काम करण्यासाठी लाच घेतो पण काम करत नाही.
क) काम करण्यासाठी किंमती वस्तू स्वीकारतो.
ड) अतिशय किरकोळ किंमतीची भेटवस्तू दिवाळीत स्वीकारतो.
पर्यायी उत्तरे :
१) अ, ब आणि क २) अ आणि क ३) अ, क आणि ड ४) सर्व बाबतीत गुन्हेगार ठरतो
- २) भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम, १९८८ मधील कोणत्या कलमानुसार शासकीय कर्मचाऱ्याने त्याच्या कायदेशीर कामाच्या मोबदल्या व्यतिरिक्त कोणत्याही व्यक्तिकडून स्वतःसाठी किंवा इतर व्यक्तिसाठी कामाच्या मोबदल्यात बक्षिसी स्वीकारल्यास किंवा स्वीकारण्यासाठी राजी असल्यास किंवा स्वीकारण्याचा प्रयत्न केल्यास तो गुन्हा ठरविण्यात आला आहे ?
१) कलम ४ २) कलम ६ ३) कलम ७ ४) कलम २४
- ३) ‘ग्राम न्यायालय कायदा’ केव्हापासून लागू झाला ?
१) २ ऑक्टोबर २००८ २) ३० जानेवारी २००९ ३) २ ऑक्टोबर २००९ ४) १४ नोव्हेंबर २००८

६) मानवी हक्क कायदे

- १) मानवी हक्कांना नेहमीच
१) वैश्विक म्हणून बघितले जाते २) अविभाज्य म्हणून बघितले जाते.
३) मूलभूत हक्क म्हणून बघितले जाते. ४) वरील सर्व
- २) मानव अधिकार संरक्षण कायदा, १९९३ नुसार राष्ट्रीय आयोगाचे अध्यक्ष हे राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोगाचे सदस्य असतील.
१) बालक २) महिला ३) अपंग ४) मागासवर्गीय
- ३) मानवाधिकाराबाबत चुकीचे विधान कोणते ?
१) मानवाधिकार हे अंगभूत, अत्याज्य व समान असतात. २) मानवाधिकार हे अमर्यादित असतात.
३) मानवाधिकार उगमाने सामाजिक असतात. ४) मानवाधिकार हे कायद्याच्या फलस्वरूप प्राप्त होतात.
- ४) संयुक्त राष्ट्रांच्या आमसभेने १० डिसेंबर १९४८ रोजी जो मानवी हक्कांचा जागतिक जाहीरनामा घोषित करून स्वीकारला

आहे, त्यामध्ये एकूण किती कलमे आहेत ?

- १) ३० २) ५३ ३) १४ ४) वरीलपैकी एकही नाही

५) 'मानवी हक्क' याचा अर्थ, व्यक्तीचे जीवन, स्वातंत्र्य, समता व प्रतिष्ठा या संबंधीचे संविधानाने हमी दिलेले किंवा आंतरराष्ट्रीय प्रसंविदेमध्ये समाविष्ट करण्यात आलेले आणि भारतातील न्यायालयांना अंमलबजावणी करता येईल असे हक्क, असा होतो. – ही मानवी हक्काची व्याख्या खालीलपैकी कशामध्ये दिलेली आहे ?

- १) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५
२) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचारास प्रतिबंध) अधिनियम, १९८९
३) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३
४) वरीलपैकी कशामध्येच नाही

६) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ नुसार धार्मिक असमर्थता लादल्यास पुढील शिक्षा होईल

- १) एक ते सहा महिने कैद आणि १०० ते ५०० रुपये दंड २) तीन ते नऊ महिने कैद आणि ५०० ते १,००० रुपये दंड
३) एक वर्ष कैद अथवा दंड ४) सहा महिने कैद आणि १०,००० रुपये दंड

७) एखादी व्यक्ती जर अस्पृश्यतेच्या आधारावर दवाखान्यात कोणाला दाखल करून घेण्यास नकार देत असेल तर त्यास कमीतकमी एक महिन्याची व जास्तीत जास्त कारावासाची शिक्षा होऊ शकते.

- १) २ वर्ष २) १ वर्ष ३) ६ महिने ४) ३ महिने

८) यु. एन. सी. आर. सी. (UNCRC) ला भारताने औपचारिक मान्यता कधी दिली ?

- १) सप्टेंबर १९९० २) डिसेंबर १९९० ३) सप्टेंबर १९९२ ४) डिसेंबर १९९२

९) जागतिक स्तरावर मानवी हक्कांची संकल्पना खालीलपैकी कोणत्या साली मान्य झाली ?

- १) १९७० २) १९७५ ३) १९८० ४) १९८५

७) इतर कायदे

१) राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा साली अस्तित्वात आला.

- १) २००६ २) २००५ ३) २००८ ४) २००९

२) 'राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा' (एन.आर.ई.जी.) कोणत्या दिवसापासून अमलात आला.

- १) ०१ एप्रिल २००६ २) ०२ फेब्रुवारी २००६ ३) २६ जानेवारी २००६ ४) १५ ऑगस्ट २००६

३) "मुंबई भेसळ प्रतिबंधक कायदा" कधी संमत झाला ?

- १) १८२५ २) १९३० ३) १९२५ ४) १९०८

**This is The End of the Free Sample
To Enrol for the Course Click on**

<https://www.studycircleonline.com/courses/woman-and-child-development-course-/47>

<https://www.studycircleonline.com/courses/taluka-sports-officer-course/46https://>

www.studycircleonline.com/courses/officer-recruitment-exam-course-in-social-welfare-commissionerate/42